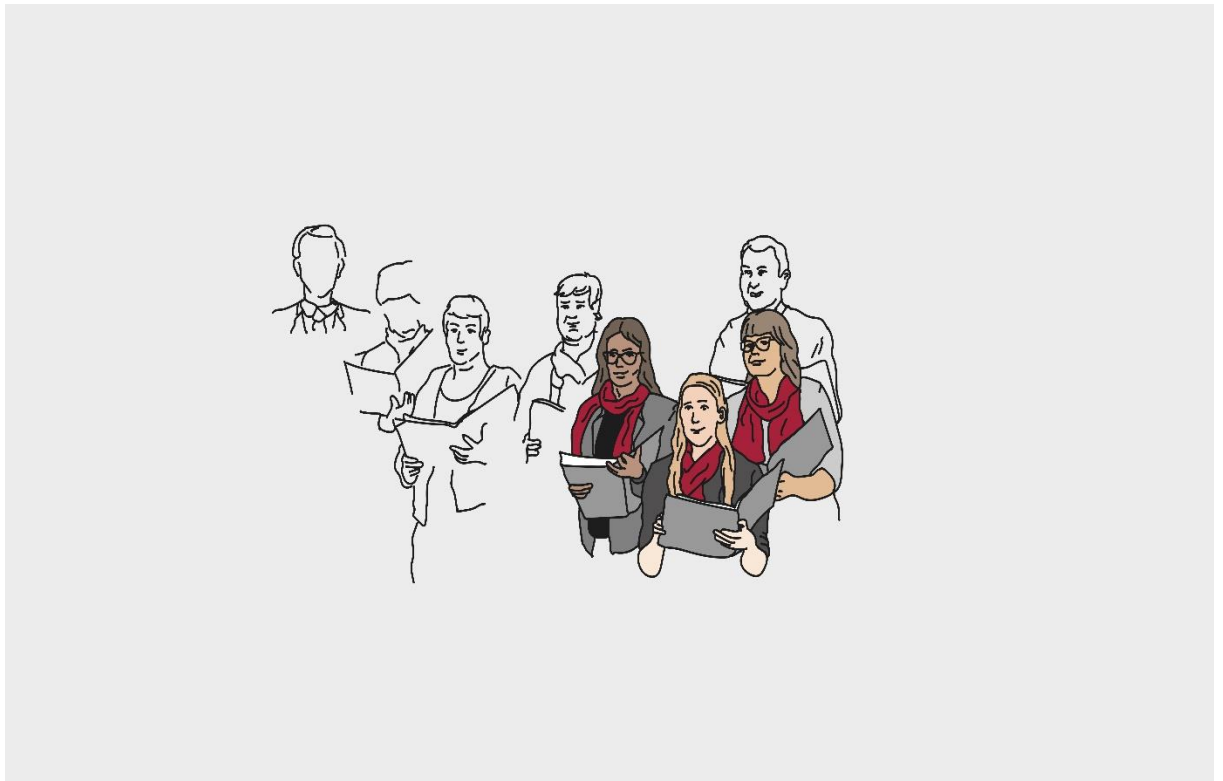

Länsstyrelsen
Västernorrland

Tidiga insatser för asylsökande

Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag 3.B.19
enligt regleringsbrevet 2023

Omslagsbild: Individer som sjunger i en kör

Illustratör: Danny Eriksson, Länsstyrelsen Västra Götaland

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie

Diarienummer: 851-172-2024

Författare: Anne Bergquist, Länsstyrelsen i Jönköpings län

Kontaktuppgifter:

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand

Telefon: 0611-34 90 00

E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se

Webb: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Sammanfattning

Länsstyrelsen ska verka för regional samverkan mellan kommuner, statliga myndigheter, organisationer i det civila samhället och andra relevanta aktörer samt följa upp organisering och genomförande av insatser på regional och lokal nivå.

Länsstyrelsernas arbete i länen organiseras utifrån regionala och lokala förutsättningar och behov. I samtliga län finns det etablerade nätverk och/eller mer strukturerade samverkansforum för att underlätta dialog och samarbete mellan aktörer i länen. I vissa län är TIA-arbetet integrerat i det regionala integrationsarbetet som organiseras genom till exempel integrationsråd eller bredare samverkansforum utifrån Agenda 2030 eller social hållbarhet, med underliggande arbetsgrupper eller nätverk formerade kring TIA.

Under 2023 avslutades och slutrapporterades 179 insatser runt om i landet. Länsstyrelserna bedömer att avslutade insatser har uppnått goda resultat och gett en meningsfull sysselsättning för deltagarna, motverkat passivisering, bidragit till kunskap om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främjat en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd.

För 2023 förfogade länsstyrelserna över 58 miljoner kronor att fördela till verksamhet för asylsökande. Av den summan avsattes 20 miljoner kronor för att öka tillgången till samhällsinformation och hälsofrämjande insatser för asylsökande. Medlen var även under 2023 översökta med en sökkvot på 3,11.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Uppdraget	5
1.2	Redovisning enligt regleringsbrev för 2023	5
2	Regionala och lokala förutsättningar för att tillgodose behov av insatser	6
2.1	Fördelning av antal asylsökande i länen.....	6
2.2	Skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet	6
2.3	Kapacitet att genomföra insatser i länen	6
2.4	Yttre faktorer påverkan på verksamheten.....	7
3	Länsstyrelsens arbete för att säkerställa att så många kvinnor och män som möjligt ska kunna ta del av insatserna	8
3.1	Organisering och genomförande	8
3.2	Arbetet med utlysningar av statsbidraget	10
4	Resultat av insatser	11
4.1	Resultat av avslutade och slutrapporterade insatser 2023	11
4.2	Resultat av sökta och beviljade insatser 2023	14
5	Samlad bedömning	17
5.1	Resultatsammanfattning	Fel! Bokmärket är inte definierat.
5.2	Framgångsfaktorer	18
5.3	Utmaningar.....	18
6	Avslutande kommentarer	20
7	Bilagor	21

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att samordna tidiga insatser för asylsökande m.fl. (TIA) i hela landet. Med tidiga insatser avses verksamhet riktade till vuxna personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem. Syftet med insatserna är att motverka passivisering, underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd.

Enligt förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare ska länsstyrelsen verka för en jämn fördelning av likartade insatser i hela landet med utgångspunkt i regionala och lokala förutsättningar, att tillgången på insatser för asylsökande motsvarar det behov som finns i länet och att målgruppen har möjlighet att delta, samt att kvinnor och män kan delta i insatser på lika villkor och i samma utsträckning. Länsstyrelsen ska på regional och kommunal nivå följa upp organisering och genomförande av insatser.

Länsstyrelserna kan, i enlighet med förordning (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl., lämna bidrag till verksamhet för vuxna asylsökande, personer med uppehållstillstånd på anläggningsboende och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Under 2023 förfogade länsstyrelserna över 58 miljoner kronor att fördela för ändamålet, varav 20 miljoner kronor var en förstärkning av medlen med inriktning på samhällsinformation och insatser som främjar hälsa. Medlen kunde sökas av och beviljas till ideella föreningar, kommuner eller kommunalförbund. Bidrag fick lämnas för verksamhet riktad till målgruppen med syfte att främja kunskaper i svenska, kunskaper om det svenska samhället och arbetsmarknaden eller hälsa. Länsstyrelsen lämnar varje år en redogörelse för vad det utbetalade statsbidraget har använts till och en bedömning av i vilken mån syftet med stödet har uppnåtts.

1.2 Redovisning enligt regleringsbrev för 2023

Redovisningen av uppdrag 19 i regleringsbrev för budgetåret 2023 samordnas av Länsstyrelsen Västernorrland som ska lämna en samlad rapport för samtliga länsstyrelser, med bilagd rapport från varje länsstyrelse. Uppdrag 19 ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 mars 2024.

Enligt regleringsbrevet ska det av redovisningen framgå hur länsstyrelserna har arbetat för att så många asylsökande och personer med tillfälligt skydd som möjligt ska kunna ta del av insatserna. Redovisningen regleras även i förordning 2016:1363 (5 §) där det anges att länsstyrelsen ska på regional och kommunal nivå följa upp organisering och genomförande av insatser, samt i förordning 2016:1364 (15 §) där det anges att länsstyrelsen ska lämna en redogörelse för vad det utbetalade statsbidraget har använts till och en bedömning av i vilken mån syftet med stödet har uppnåtts.

2 Regionala och lokala förutsättningar för att tillgodose behov av insatser

2.1 Fördelning av antal asylsökande i länen

I början av 2023 var 17 903 vuxna asylsökande personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem, varav 11 575 män och 6 238 kvinnor. I slutet av 2023 var det totala antalet inskrivna vuxna asylsökande 15 622.

Flest asylsökande finns i storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne, där merparten bor i eget boende. Minst antal asylsökande finns i Blekinge, Kalmar, Gotland, Jämtland och Dalarna. Behovet av och förutsättningar för att bedriva insatser för asylsökande skiljer sig därför åt mellan länen och arbetet med tidiga insatser behöver anpassas efter regionala och lokala förhållanden.

2.2 Skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet

EU:s massflyktsdirektiv aktiverades den 4 mars 2022, vilket ger flyktingar rätt till tillfälligt skydd som en alternativ skyddsform till asyl. Målgruppen omfattas av Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och har rätt ta del av tidiga insatser för asylsökande.

I slutet av 2023 var 38 605 personer som omfattas av massflyktsdirektivet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem, varav 23 400 kvinnor och 15 205 män. Skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet utgör därmed en större andel av antalet inskrivna. Fördelningen av antal skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet i länen samstämmer i stort med fördelningen av antalet asylsökande, där flest finns i storstadslänen och färre i landsbygds-/glesbygdslän.

2.3 Kapacitet att genomföra insatser i länen

Länsstyrelserna bedömer att det finns en god kapacitet för att tillgodose behovet av insatser i länen. En viktig förutsättning för att upprätthålla kapaciteten är att statsbidrag finns tillgängliga till verksamheten.

Genom den statsbidragsfinansierade verksamheten har länsstyrelserna sedan 2017 byggt upp en struktur och kapacitet för insatserna lokalt och regionalt. Söktrycket på statsbidraget har under 2023 och genomgående under åren varit mycket högt och intresset hos civilsamhällets aktörer har varit stort för att söka medel för att bedriva insatser, då dessa organisationer sällan har egna resurser avsatta för ändamålet. En tydligare och ökad samordning mellan länsstyrelserna, civilsamhället, regioner, kommuner och övriga relevanta myndigheter medför att insatserna kan genomföras utifrån helhetsperspektiv och långsiktig struktur.

Länsstyrelsernas etablerade nätverksstrukturer har bidragit till att det har funnits en god beredskap för att hantera mottagandet från Ukraina genom dialog och samarbete mellan statliga och regionala myndigheter, kommuner och civilsamhälle.

2.4 Yttre faktorerers påverkan på verksamheten

Flera yttre faktorer har påverkat verksamheten på olika sätt:

- I arbetet med skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet ser länsstyrelserna att mobiliseringen inom civilsamhället och kommuner har varit aktiv och med problemlösning i fokus. Från den 1 juni 2023 kan samtliga kommuner erbjuda svenska för invandrare (sfi) och civilsamhället har möjlighet att följa upp med aktiviteter, stöd och övningar. Denna målgrupp består till stor del av kvinnor och kvinnor med barn vilket innebär att barnpassning eller möjlighet att ta med barn på insatser har blivit en tydligare utmaning vid utformandet av insatser.
- Under 2023 minskade medlen till folkbildningen vilket innebär att studieförbund och folkhögskolor begränsades i sina möjligheter att erbjuda kurserna Vardagssvenska och Svenska från dag 1 till asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Flera länsstyrelser lyfter att det innebär en minskad verksamhet för målgruppen och att folkbildningsaktörer är i större behov av att söka länsstyrelsernas TIA-medel.
- Länsstyrelserna lyfter ett ökat tryck på att teckna TIA överenskommelser med länsstyrelserna för att deltagare ska få möjlighet till reseersättning från Migrationsverket och därmed kunna delta i olika insatser. Verksamhet genom Svenska ESF-rådets Care-projekt kompletterade länsstyrelsernas projekt inom TIA och har enligt flera länsstyrelser medfört en synergieffekt i form av ökad dialog mellan kommuner, mellan kommuner och civilsamhälle samt med relevanta myndigheter till exempel Migrationsverket och Arbetsförmedlingen både på strategisk nivå och operativ nivå.

3 Länsstyrelsens arbete för att säkerställa att så många kvinnor och män som möjligt ska kunna ta del av insatserna

3.1 Organisering och genomförande

Länsstyrelsen ska verka för regional samverkan mellan kommuner, statliga myndigheter, organisationer i det civila samhället och andra relevanta aktörer samt följa upp organisering och genomförande av insatser på regional och lokal nivå.

3.1.1 Samverkan mellan berörda aktörer

På nationell nivå finns en arbetsgrupp för TIA som sorterar under Samverkansdelegationen. Arbetsgruppen ska vara samordnande och stödjande i genomförandet av myndigheternas uppdrag och underlätta för samverkan och genomförande på regional och lokal nivå. I arbetsgruppen ingår länsstyrelserna, Migrationsverket och Folkbildningsrådet. Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Arbetsförmedlingen medverkar vid behov. Arbetsgruppen sammankallas av Länsstyrelserna.

Länsstyrelsernas arbete i länen organiseras utifrån regionala och lokala förutsättningar och behov. I samtliga län finns det etablerade nätverk och/eller mer strukturerade samverkansforum för att underlätta dialog och samarbete mellan aktörer i länen. I vissa län är TIA-arbetet integrerat i det regionala integrationsarbetet som organiseras genom till exempel integrationsråd eller bredare samverkansforum utifrån Agenda 2030 eller social hållbarhet, med underliggande arbetsgrupper eller nätverk formerade kring TIA.

Regional och lokal samverkan lyfts ofta fram som en nyckelfaktor för en ändamålsenlig spridning av, och tillgång till, insatser för asylsökande. Länsstyrelserna bidrar med samordningsstöd som möjliggör informations- och erfarenhetsutbyte mellan anordnare av TIA. Detta skapar förutsättningar för samarbete där anordnare av TIA komplettera varandras verksamheter.

Huvudaktörer i den regionala samverkan, förutom länsstyrelsen, är Migrationsverket, länsbildningsförbunden, övriga civilsamhällesorganisationer (till exempel Röda Korset, Rädda Barnen och Svenska Kyrkan). I några län medverkar även Arbetsförmedlingen, regioner och kommuner i den regionala samverkan kring TIA.

Migrationsverket har utsett särskilda kontaktpersoner för TIA i samtliga län för att säkerställa regional närvaro och tillgänglighet. Flera länsstyrelser lyfter särskilt vikten av statlig närvaro i regional och lokal samverkan, i synnerhet i de län där Migrationsverket avvecklat all verksamhet.

3.1.2 Geografisk spridning och matchning

Länsstyrelserna följer noga Migrationsverkets statistik över hur antalet inskrivna i mottagningssystemet fördelar sig mellan kommuner och orter i länen och bevakar Migrationsverkets prognoser. Länsstyrelserna verkar för att det ska finnas god tillgång till insatser på de platser där behovet är som störst. För att underlätta behovsanpassad geografisk matchning av insatser har länsstyrelserna utvecklat ett kartverktyg i GIS (geografiskt informationssystem) som visualiserar Migrationsverkets statistik över antal inskrivna per län, kommun och postnummer samt pågående insatser som har publicerats i kartbilden genom geografiska koordinater.

Länsstyrelsernas dialog med kommunerna och det lokala civilsamhället ger kontinuerlig information om målgruppens behov och förutsättningar för en ändamålsenlig anpassning av insatser och insatsernas lokalisering. Då det inte alltid är möjligt att säkerställa tillgången till insatser i kommuner med få asylsökande eller där det av andra skäl är svårt att starta upp verksamhet samverkar länsstyrelser med Migrationsverket för att asylsökande ska kunna få reseersättning för att delta i verksamhet i annan kommun. Länsstyrelserna tar fram en översikt på de insatser som finns tillgängliga i länets kommuner. Det blir underlag för Migrationsverkets möjlighet att bevilja reseersättning till insats i annan kommun än boendekommunen i de fall det saknas insatser för asylsökande i boendekommunen. Enligt Migrationsverkets riktlinjer har dock inte asylsökande med ett första avslag på ansökan om asyl rätt till reseersättningen, även om de fortsatt är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem.

Länsstyrelsens målsättning är att det i möjligaste mån ska finnas tillgång till insatser lokalt i anslutning till där asylsökande bor. Detta är särskilt angeläget då möjligheten till reseersättning är begränsad men även för att undvika långa pendlingstider, något som visat sig försvåra deltagandet för till exempel familjer med små barn. I län med stora geografiska avstånd, och där kollektivtrafiken är bristfällig, uppstår utmaningar i att planera och bevilja en jämn fördelning av insatser över hela länet. Detta gäller i synnerhet på mindre orter med relativt få asylsökande. Exempelvis har Länsstyrelsen Västernorrland gjort en anpassning till boendenära aktiviteter vilket underlättar deltagande för både kvinnor och män.

3.1.3 Informationsspridning till målgruppen

Information om pågående aktiviteter uppdateras veckovis i kartverktyget och sammanställs även månatligen i länsstyrelsernas utskick till Migrationsverkets kontaktpersoner för TIA i länen, för vidare spridning till deltagare.

Informationsverige.se är en central plattform för att samla information till asylsökande och nyanlända. Länsstyrelserna informerar om Informationsverige.se i samband med utlysning av statsbidrag och vid

nätverksträffar samt uppmanar anordnare av TIA att använda webbplatsens kvalitetssäkrade material vid till exempel samhällsinformation för asylsökande. Även vid Migrationsverkets samhällsin introduktion hänvisas asylsökande till att ta del av informationen på Informationsverige.se. Utbildningsinsatser i verktyget Informationsverige.se erbjuds kontinuerligt under året.

Länsstyrelserna sprider även på andra sätt information om tillgängliga insatser för målgruppen i länen och provar olika metoder utifrån regionala och lokala förutsättningar. Det görs exempelvis genom digitala plattformar, olika nätverk och information till deltagare i andra befintliga insatser.

Några länsstyrelser har tagit fram en regional broschyr med aktuella insatser på svenska och engelska för att synliggöra pågående TIA-insatser. Broschyren har delats ut till länets asylsökande i samband med Migrationsverkets samhällsin introduktion. Broschyren har också lämnats till exempelvis mödra- och barnvårdscentraler.

3.2 Arbetet med utlysningar av statsbidraget

3.2.1 Informationsspridning om statsbidraget

Länsstyrelserna har liksom tidigare år i flertalet län samordnat informationen om statsbidragen för TIA med § 37 och § 37a vid gemensamma utlysningmöten för kommuner och idéburna organisationer. Syftet är dels att ge samlad information om de olika bidragsformerna, dels att stimulera till samverkan mellan aktörer inför ansökningsprocessen. Samtliga länsstyrelser informerar om statsbidraget via sina regionala webbsidor och genom utskick av information och material till organisationer, kommuner och andra relevanta aktörer. Andra sätt att sprida information om medlen är via sociala medier och nyhetsbrev, genom etablerade regionala eller kommunala nätverk och vid kommunbesök.

3.2.2 Utlysning av statsbidrag

De flesta länsstyrelser genomförde en utlysningssomgång av statsbidraget under en gemensam period som löpte mellan 15 februari och 24 mars. Flera länsstyrelser bjuder in potentiella aktörer till mötestillfällen utöver utlysningstillfället för att ge information om kommuners lägesbilder och stöd kring jämställdhets- och rättighetsfaktorer i syfte att stimulera till ansökningar som är behovsanpassade och flexibla utifrån ett individperspektiv. Ett antal länsstyrelser utlyste medlen på hösten utifrån regionala prioriteringar och behov.

4 Resultat av insatser

4.1 Resultat av avslutade och slutrapporterade insatser 2023

4.1.1 Resultat av genomförda insatser i länen

Under 2023 avslutades och slutrapporterades 179 insatser runt om i landet. Länsstyrelserna bedömer att avslutade insatser har uppnått goda resultat och gett en meningsfull sysselsättning för deltagarna, motverkat passivisering, bidragit till kunskap om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främjat en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Majoriteten av insatserna riktade sig både till asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Enligt länsstyrelsernas uppgifter deltog totalt 26 979 vuxna personer varav 17 681 kvinnor (65,5 procent) och 9 298 män i de insatser som slutrapporterats 2023. Det går dock inte att dra några slutsatser om hur stor andel av dessa som var unika individer.

4.1.2 Insatsernas inriktning

Av de slutrapporterade insatserna 2023 hade 77,1 procent av insatserna inriktning att främja kunskaper om det svenska samhället och hälsa.

Sammanställning av de 179 avslutade insatsernas inriktning 2023 finns i tabell 1.

Primärt syfte	Antal	Procent
Kunskaper om det svenska samhället	79	44,1 %
Hälsa	59	33,0 %
Kunskaper i svenska språket	30	16,8 %
Kunskaper om den svenska arbetsmarknaden	11	6,1 %

Tabell 1 primärt syfte avslutade insatser 2023

Några exempel på avslutade och slutrapporterade insatser i länen:

- Samhällsprojekt – miljö, jobb och hälsa
- Hälsa och integration genom friluftsliv för asylsökande unga vuxna
- Kunskapstrappan/Framtidsplan
- TIA 2020 med hälsosamt liv
- Kultur och idrott för alla

4.1.3 Fördelning av anordnare utifrån organisationstyper

De insatser som avslutats och slutrapporterats under 2023 har till störst del anordnats av intresseorganisationer 37,4 procent (att jämföra med anordnare i avslutade insatser 2022 där intresseorganisationer var 24,4 procent) och studieförbund/folkhögskolor. Därefter följer trossamfund/religiösa organisationer samt övrig organisation. Kommuner, idrottsföreningar och etniska föreningar har anordnat en mindre del av insatserna som finansierats av länsstyrelsernas statsbidrag för TIA.

Sammanställning av anordnare av de 179 avslutade insatserna 2023 finns i tabell 2.

Anordnare avslutade insatser	Antal	Procent
Studieförbund/folkhögskolor	48	26,8 %
Intresseorganisation	67	37,4 %
Övrig organisation/ideell förening	17	9,5 %
Trossamfund/Religiös organisation	24	13,4 %
Kommun	12	6,7 %
Idrottsförening	10	5,6 %
Etnisk förening	1	0,6 %

Tabell 2 Fördelning organisationstyp anordnare avslutade insatser 2023

4.1.4 Avslutade nationella TIA insatser 2023

Under 2023 avslutades fem nationella TIA insatser. Samtliga beviljades medel under 2021. Nedan följer en sammanställning av insatserna.

1. Hej Främling – Hej Värdegrund

Insatsen Hej Värdegrund syftade till att utbilda organisationens personal i FN:s deklARATION om mänskliga rättigheter. Under insatsens genomförande har Hej Främling genomfört både en digital och en fysisk utbildning för alla anställda. Genom utbildningarna har samtliga anställda fått både kunskap och övningar för stöd i arbetet med volontärer och deltagare i verksamheten för asylsökande. Hej Främling avser fortsätta anordna regelbundna aktiviteter med fokus på mänskliga rättigheter för personalen i regionerna och allt material från insatsen finns fortsatt tillgängligt.

2. NTF – Trafiksäkerhet

Insatsen syftade till att höja trafiksäkerheten för asylsökande och personer med uppehållstillstånd som bor kvar på anläggningsboenden i Sverige. Under insatsen har NTF uppdaterat och kompletterat tidigare framtagna filmer om

trafiksäkerhet med textöversättning, uppdaterat handledningsmaterial och producerat tre nya filmer. Samtliga filmer har publicerats på Youtube och finns tillgängliga nationellt. Enligt inlämnad slutrapport genomförde organisationen huvuddelen av planerade aktiviteter och uppnådde därmed också i huvudsak insatsens målsättningar.

3. Studieförbundet Bilda – Kliv in

Insatsen syftade till att ge stöd- och utbildningsinsatser till nya ledare i den volontärbaserade asylverksamheten hos Bilda och Ekumeniakyrkan, via framtagande av och utbildning i ett digitalt ledarmaterial som stödjer användandet av olika samhällstjänster.

4. Studieförbundet Vuxenskolan Väst – Lita på Sverige? Distanskurs i tidig samhällsinformation med inriktning mot civilsamhället

Insatsen syftade till att öka tillgängligheten till tidig samhällsinformation och då i synnerhet information som gäller vägar in i civilsamhället och på den svenska arbetsmarknaden, samt skapa nyorientering kring bemötande av personer i asylprocess hos verksamhetsutvecklare och cirkelledare. Under insatsens genomförande har Studieförbundet Vuxenskolan tagit fram en distanscirkel för asylsökande baserat på tidigare framtagna filmerna ”Lita på Sverige”. Ytterligare filmer producerades under insatser och hela studiematerialet anpassades till organisationens plattform Learnify. Under insatsen utvecklades även utbildningar för verksamhetsutvecklare och cirkelledare inom organisationen. Utöver materialet inom ”Lita på Sverige?” fokuserades dessa utbildning mot bemötande av personer i asylprocessen och en fördjupning i vad folkbildning är. I slutrapporten redovisar organisationen generellt goda resultat av insatsen, framförallt kopplat till utbildningen av verksamhetsutvecklare och cirkelledare som under insatsperioden nått många fler än beräknat vid ansökningstillfället. Framtaget material används fortsatt inom organisation och har goda förutsättningar att bidra till goda resultat även framöver.

5. Ibn Rushd Studieförbund – HOJA Hälsa och jämställdhet asylsökande

Insatsen syftade till att rusta anställda, cirkelledare och volontärer inom Ibn Rushds medlemsorganisationer med information/kunskap om jämställdhet, motverkande av våld i nära relationer samt psykisk ohälsa. Målet var att deltagarna skall arbeta mer jämställdhetsorienterat i kontakter med asylsökande och därmed bidra till en positiv samhällsförändring i dessa frågor. Under insatsperioden utvecklade Ibn Rushd ett digitalt studiematerial tillsammans med målgrupperna och experter inom psykisk ohälsa, våld i nära relationer och jämställdhet. Organisationen planerade också för fortsatt användning av materialet som finns tillgängligt på www.hojastudiematerial.se. Enligt slutrapporten har projektet kompetensutvecklat flertalet cirkelledare, anställda, imamer och praktiker som möter målgruppen. Framtaget digitalt studiematerial har även inkluderats i handledning som riktar sig till personal som kommer i kontakt med asylsökande i trossamfunden och föreningar.

4.2 Resultat av sökta och beviljade insatser 2023

4.2.1 Söktryck

För 2023 förfogade länsstyrelserna över 58 miljoner kronor att fördela till verksamhet för asylsökande. Av den summan avsattes 20 miljoner kronor för att öka tillgången till samhällsinformation och hälsofrämjande insatser för asylsökande. Medlen är även under 2023 översökta med en sökkvot på 3,11 vilket är en minskning från 2022 med 0,17. 53,7 procent av inkomna ansökningar beviljades, vilket motsvarar 145 beviljade insatser i länen av totalt 270 inkomna ansökningar. Samtliga medel fördelades till insatser efter viss omfördelning mellan länen under året.

Summa att fördela	58 000 000 kr
Sökt summa	186 695 186 kr
Sökkvot	3,11
Antal inkomna ansökningar	270
Antal sökande organisationer	258
Antal beviljade ansökningar	145

Tabell 3 sammanfattning av sökta och beviljade insatser 2023

4.2.2 Insatsernas inriktningar

Prioriteringen på insatser som främjar kunskaper om det svenska samhället och hälsa föll väl ut även under 2023. Dessa insatser utgör 67,6 procent av beviljade insatser. 27,6 procent av beviljade insatser syftade primärt till att främja kunskaper i svenska språket. Det är en ökning från föregående år då motsvarande andel var (19,3 procent). Det finns sannolikt synergieffekter med att kombinera sfi med fler möjligheter till språkundervisning utifrån behovsanpassad nivå. Ökningen kan också bero på folkbildningens minskade möjligheter att erbjuda Svenska från dag 1 och Vardagssvenska. Kunskap om den svenska arbetsmarknaden ingår oftast som en integrerad del av de insatser som främjar kunskaper om det svenska samhället och anges endast i en mindre del av insatserna som primärt syfte.

Primärt syfte	Antal	Procent
Kunskaper om det svenska samhället	61	42,1 %
Hälsa	37	25,5 %
Kunskaper i svenska språket	40	27,6 %
Kunskaper om den svenska arbetsmarknaden	7	4,8 %

Tabell 4 Primärt syfte beviljade insatser 2023

Exempel på beviljade insatser i länen:

- Må bra av rörelse och natur
- Hopp och kraft – mikrovanor för mindre ohälsa och förbättringar i vardagen
- Odla din svenska 4.0 – ge tillbaka
- Asyl SO
- Fiske och friluftsliv
- Trafik och trafiksäkerhet för asylsökande
- Världens mammor – Nya mammor i Sverige
- Samhällsinformation, språk och god hälsa

4.2.3 Fördelning av anordnare utifrån organisationstyper

Av de 145 beviljade insatserna 2023 anordnas flest insatser av studieförbund/folkhögskolor följt av intresseorganisationer. Övriga organisationer, trossamfund, idrottsföreningar och kommuner anordnar insatser på en likvärdig nivå (7,6 – 9,7 procent). Ingen etnisk förening står som anordnare 2023.

Anordnare beviljade insatser 2023	Antal	Procent
Studieförbund/folkhögskolor	50	34,4 %
Intresseorganisation	44	30,3 %
Övrig organisation/Ideell förening	14	9,7 %
Trossamfund/religiös organisation	14	9,7 %
Idrottsförening	11	7,6 %
Kommun	12	8,3 %
Etnisk förening	0	0 %

Tabell 5 Sammanställning anordnare (huvudsökande) som beviljats medel 2023

4.2.4 Länsstyrelsens bedömning avseende insatser beviljade under 2023

Det finns ett fortsatt stort intresse hos aktörer inom civilsamhället att bedriva insatser för målgruppen och statsbidraget är en viktig förutsättning för att civilsamhället ska kunna bedriva dessa insatser. Antalet kommuner som sökte och beviljades medel är lika stort 2023 som år 2022. Detta tyder på ett fortsatt intresse av att möta målgruppen på ett tidigt stadium och erbjuda olika insatser. Samverkan mellan kommuner har de senaste två åren resulterat i att flera kommuner ansöker om TIA-medel tillsammans för att driva verksamhet. Exempel på det är Trosa kommun och Gnesta kommun som beviljats medel till insatsen VTI -Vägen till integration för ukrainare. Länsstyrelserna bedömer att resultatet av sökta och beviljade insatser har bidragit till en god geografisk spridning av insatserna i länen och att det finns en god tillgång till insatser på de orter där behovet av insatser är som störst.

Länsstyrelsen ser att samordningen inom länen när det gäller länsstyrelsernas tre statsbidrag för integrationsinsatser, samt insatser som finansieras via externa aktörer bidrar till och skapar synergieffekter för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Det blir fler insatser som kompletterar varandra och fler möjligheter till behovsanpassad samverkan mellan aktörer.

5 Samlad bedömning

Den samlade bedömningen av länsstyrelsernas arbete och resultat är att det under 2023 har funnits en god kapacitet i länen för att tillgodose behovet av insatser för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. I samtliga län finns etablerade strukturer för samverkan och väl etablerade nätverk med kommuner och civilsamhälle för dialog och samarbete som är anpassade utifrån regionala och lokala förutsättningar. Söktrycket på årets utlysningar av statsbidrag var fortsatt högt inte minst från studieförbund/folkhögskolor vilket kan kopplas till att studieförbund/folkhögskolor har fått minskad finansiering för att genomföra insatser för asylsökande.

Länsstyrelserna bedömer att flertalet avslutade insatser har uppnått goda resultat och gett en meningsfull sysselsättning för deltagarna. Resultatet av beviljade insatser under 2023 har bidragit till en god geografisk spridning av insatserna i länen och en god tillgång till insatser på de orter där behovet är som störst. Merparten av beviljade insatser syftar till att främja målgruppens kunskaper om det svenska samhället och hälsa, vilket är i linje med årets prioritering för statsbidraget.

Flertalet länsstyrelser lyfter att tack vare nära samverkan och medveten samordning av olika insatser riktade mot asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet upprätthålls en god kapacitet. Folkbildningsverksamhet med Svenska från dag 1 och Vardagssvenska som finansierats via Folkbildningsrådet har, som nämnts, minskat under året som en följd av kraftigt minskad finansiering men andra bidragsgivande myndigheter som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Svenska ESF-rådet har, till viss del, kompenserat för detta. Sammantaget har detta inneburit att det funnits en god kapacitet i länen för att möta behovet av insatser för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet.

Länsstyrelsernas bedömning är att TIA-insatserna är viktiga för att tidigt starta integrationsprocessen och främja en framtida etablering samt motverka passivisering och ohälsa under asyltiden. Aktiviteterna rustar individen med nya kunskaper, färdigheter, perspektiv och insikter att ta med sig för framtiden. En viktig förutsättning för att bibehålla kapaciteten för insatserna är dock att det finns erforderliga resurser för att bistå arbetet i form av tillgängliga statsbidrag. Länsstyrelsernas samordnande roll har också en avgörande betydelse för att säkerställa en ändamålsenlig geografisk spridning av och tillgång till insatser för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet i länen.

Under 2023 ser vi ingen eller liten påverkan av pandemin. Flertalet länsstyrelser lyfter att det som kvarstått är insatser som förlängts och att flera av målgruppen har ökat sin kunskap kring användandet av digitala verktyg. Genom att insatserna genomförs digitalt blir verksamheten tillgänglig för till exempel

kvinnor med små barn som har svårt att ta sig till insatserna och minskar även geografiska begränsningar när delaktighet i insatser är möjligt digitalt.

5.1 Framgångsfaktorer

Länsstyrelsernas olika nätverk för dialog och samarbete med civilsamhället lyfts fram som en viktig framgångsfaktor. Det blev tydligt under pandemin där civilsamhället blev en viktig kanal för att nå ut till asylsökande och nyanlända med information om smittskyddsåtgärder och vaccinering och det blev tydligt i samband med mottagandet från Ukraina, där dessa nätverk kunde mobiliseras för samordning och kvalitetssäkrad informationsspridning om massflyktsdirektivet.

Regional och lokal samverkan mellan berörda aktörer lyfts också fram som en nyckelfaktor för att underlätta tillgången till och deltagandet i insatser för målgruppen. Genom länsstyrelsernas samordnande roll i TIA skapas sammanhang för att dela information och stimulera till verksamhetsnära samarbete och erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Länsstyrelsernas kompetenshöjande insatser inom bland annat jämställdhet och mänskliga rättigheter riktade mot aktörer, bidrar till mer behovsanpassade insatser med bredare relevans för individerna i målgruppen.

Samverkan med folkbildningsaktörer lyfts fram som en framgångsfaktor i de län där detta fungerar väl. Aktörerna har bedrivit verksamhet för målgruppen under lång tid och har god erfarenhet av målgruppens behov och förutsättningar. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram potentialen i samverkan mellan studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet, som tillsammans kan erbjuda både uppsökande insatser och en utbildningskedja för vidare studier på folkhögskola samt en stödjande miljö för deltagarna.

Flera länsstyrelser lyfter fram värdet av den långsiktighet och kontinuitet som blir följden av verksamheter där aktörerna beviljats TIA-medel under flera utlysningssomgångar. Erfarna aktörer med uppbyggda nätverk, samverkan inom och utom civilsamhället samt etablerad kontakt till målgruppen medför ökad kapacitet och behovsnära, flexibel verksamhet. En sammanhängande kedja av etableringsfrämjande insatser kan bidra till ökad känsla av sammanhang för individen. Det finns goda exempel från länsstyrelser som visar på en samordnad samhällsorientering för asylsökande och nyanlända som kan löpa som en röd tråd under den första tiden i Sverige.

5.2 Utmaningar

Flera länsstyrelser lyfter fortsatt utmaningen med att nå asylsökande som bor i eget boende. Personer i eget boende har ingen naturlig mötesplats och är då svårare för aktörer att nå dessa individer med insatser. Migrationsverket är en viktig aktör i arbetet för att nå fler i målgruppen eftersom det är den myndighet som har kunskap om var de asylsökande befinner sig och flera länsstyrelser menar att Migrationsverket skulle kunna bistå ytterligare med att sprida information om insatser inom ramen för TIA.

Länsstyrelsen ser också att det finns vissa utmaningar med att kunna erbjuda en kontinuitet och variation av insatser till de asylsökande som bor utanför centralorterna. I mindre kommuner med en liten andel asylsökande och där kapaciteten inom civilsamhället är svag kan det vara svårt att genomföra insatser med god kvalitet. Reseersättningens nuvarande utformning innebär en del begränsningar när det gäller tillgängligheten till insatser, vilket innebär att delar av målgruppen får svårare att delta i insatser.

Flera länsstyrelser lyfter i sina redovisningar att dagersättningen som betalas ut till målgruppen inte räcker för att täcka grundläggande behov. Det finns fortsatt indikationer på att nuvarande ersättningsnivåer kan öka sociala missförhållanden för asylsökande personer och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet.

Vidare lyfter länsstyrelser att en utmaning för TIA-anordnare har varit att asylsökande med olika status i asylprocessen samt skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet har olika förutsättningar och rättigheter. Enligt uppgifter från anordnare i länen har detta medfört viss polarisering och friktion mellan olika flyktinggrupper och en del oklarheter och utmaningar för de som anordnar verksamheten.

6 Avslutande kommentarer

Flera länsstyrelser lyfter att förändringar i form av minskad målgrupp och nya förutsättningar för målgruppen gör att det finns behov av att mer flexibelt tillgodose behovet av insatser och samordning. Dels för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet, dels för övriga målgrupper där statsbidragen spelar stor roll för etablering. Länsstyrelsen ser därför behov av fortsatt diskussion angående nuvarande förordningsstyrda regleringar inom statsbidragen.

Möjligheten till att få reseersättning för att kunna delta i tidiga insatser är av stor betydelse för att så många som möjligt ska kunna ta del av dessa insatser. Enligt Förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare 3 § ska länsstyrelsen verka för att målgruppen har möjlighet att delta på lika villkor och i samma utsträckning. Detta försvåras av att Migrationsverket enbart betalar ut reseersättning för deltagande i TIA till personer med öppet ärende som inte fått ett avslagsbeslut i första instans. Perioden innan slutligt besked kan bli lång för den asylsökande och brist på aktiviteter kan innebära passivisering och psykisk ohälsa. Både LMA och EU:s direktiv på asylområdet säger att de vars asylansökan inte helt har avgjorts ska ses som asylsökande och ges rättigheter som asylsökande, vilket då bör omfatta reella möjligheter att delta i tidiga insatser. Länsstyrelserna föreslår att Migrationsverket ges i uppdrag att främja ett deltagande på lika villkor och i samma utsträckning genom möjligheten att betala ut reseersättningar till hela målgruppen.

Rapporten har författats av Anne Bergquist, Länsstyrelsen i Jönköpings län. Ärendet har beslutats av Länsråd Daniel Gustafsson efter föredragning av nationell samordnare Michella Zayat.

Daniel Gustafsson

Länsråd, Länsstyrelsen i Västernorrland

Ärendet har beslutats digitalt och saknar därför underskrift

7 Bilagor

1. Rapport Länsstyrelsen Blekinge
2. Rapport Länsstyrelsen Dalarna
3. Rapport Länsstyrelsen Gotland
4. Rapport Länsstyrelsen Gävleborg
5. Rapport Länsstyrelsen Halland
6. Rapport Länsstyrelsen Jämtland
7. Rapport Länsstyrelsen Jönköping
8. Rapport Länsstyrelsen Kalmar
9. Rapport Länsstyrelsen Kronoberg
10. Rapport Länsstyrelsen Norrbotten
11. Rapport Länsstyrelsen Skåne
12. Rapport Länsstyrelsen Stockholm
13. Rapport Länsstyrelsen Södermanland
14. Rapport Länsstyrelsen Uppsala
15. Rapport Länsstyrelsen Värmland
16. Rapport Länsstyrelsen Västerbotten
17. Rapport Länsstyrelsen Västernorrland
18. Rapport Länsstyrelsen Västmanland
19. Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland
20. Rapport Länsstyrelsen Örebro
21. Rapport Länsstyrelsen Östergötland